

Kokemuksia ja toivoa nuorten tueksi

TEKSTI | Oona Kostiainen

Kirjoitan tästä aiheesta, koska nuorten hyvinvointi on ollut paljon esillä viime aikoina. Tilastokeskuksen mukaan ryöstöistä ja pahoinpitelyistä epäiltyjen määrä on kasvanut vuodesta 2019 lähtien kaikissa alle 21-vuotiaiden ikäryhmissä. Alle 15-vuotiaiden osalta vakavien rikosten osuus on noussut. Nuorten väkivaltarikokset ovat yleisempiä pääkaupunkiseudulla, mutta laajemmin tarkasteltuna ei ole havaittavissa merkittäviä muutoksia. (Haapakangas & Kaakinen 2023.)

Kuva: Orkhan/ Adobe Stock (Laurean Education-lisenssi)

Rikoksista on tullut keino selviytyä tai tulla kuulluksi monista eri syistä, kuten turvan, kuulumisen tunteen tai toivon puutteesta. Suurin osa nuorten tekemistä rikkomuksista johtuu harkitsemattomuudesta, kyvyttömyydestä ymmärtää seurauksia ja elämyksen tavoittelusta (Rikander, Sutela & Rikander 2023, 4).

Nuorten hyvinvointi ei ole vain tilastoja, se on arkea ja tulevaisuutta. Meidän on pysähdyttävä kuuntelemaan, tukemaan ja uskomaan nuoriin. Tämän kirjoituksen tarkoitus on herättää keskustelua ja tuoda toivon kipinä.

Omat kokemukset nuorten parissa tehtävässä työssä

Olen itse kouluttautunut rikosseuraamusalan kokemusasiantuntijaksi ja käynyt Keijo-kokemusasiantuntijakoulutuksen. Minulla on taustaa lastensuojelusta, jälkihuollosta, päihde- ja rikoskierteestä, ylisukupolvisuudesta, työttömyydestä, syrjäytymisestä ja ennen kaikkea myös toipumisesta ja vaikeiden elämän haasteiden kohtaamisesta ja niiden voittamisesta.

Lähdin opiskelemaan kokemusasiantuntijakoulutuksen jälkeen sosionomiksi. Tällä hetkellä (keväällä 2025) olen loppuvaiheessa opinnoissani. Sain kokemusasiantuntijakoulutuksessa kipinän opiskeluun ja itseni kehittämiseen. Ymmärsin, että haluan auttaa ja tukea sellaisia ihmisiä, jotka kamppailevat elämän haasteiden kanssa. Näin, että sosionomitutkinto on hyvä väylä ja mahdollisuus toteuttaa tämä haave.

Tällä hetkellä olen töissä Laurea-ammattikorkeakoulussa MoveOn-hankkeessa. MoveOn eli Monitoimijainen verkostotoimintamalli nuorten rikoskäyttäytymisen, katuväkivallan ja jengiytymisen ratkojana. Hankkeen aikana on tarkoitus kehittää yhteistyössä monitoimijainen verkostotoimintamalli, jonka avulla autetaan nuoria heidän elämän haasteiden kanssa ja etsitään nuorelle hänen tarpeidensa mukainen palvelukokonaisuus, jotta rikoskierre saadaan katkaistua. Pilotoinme hankkeen aikana myös rinnallakulkijapari-toimintamallin, jossa on ammattilainen ja kokemusasiantuntija. Mallin tarkoituksena on tukea nuoria ja heidän perheitään olemassa oleviin palveluihin kiinnittymisessä. (Laurea-ammattikorkeakoulu 2024.)

Kun kuulin MoveOn-hankkeesta ja sen sisällöstä, näin mahdollisuuteni hakeutua hanketyöntekijäksi ja viedä haavettani eteenpäin. Kun on itse kokenut ja nähnyt miten helposti voi lähteä polulla väärään suuntaan ja miten vaikeaa sieltä on päästä pois, ilman oikeanlaista apua, niin tuntui tärkeältä päästä osaksi työtä, jossa luodaan nuorille apukeinoja löytää takaisin oikeaan suuntaan. Haluan myös hankkeen kautta päästä haastamaan itseäni ja oppimaan uutta sekä luomaan ammatti-identiteettiäni. Tiedän, että nuoruus ei ole helppoa. Nuorelle ei ole helppo olla palveluiden piirissä ja luottaa ihmisiin. Näen, että minulla on hankkeen avulla mahdollisuus olla rakentamassa luottamusta nuorten ja ammattilaisten välille sekä olla luomassa ja tekemässä konkreettisia muutoksia työskentelyyn nuorten parissa.

Nuori rikosten takana – mitä emme aina näe?

Rikoksilla oireilevien nuorten ja heidän perheidensä tukeminen on minulle tärkeää, koska uskon vahvasti siihen, että jokaisen nuoren taustalla on tarina, ei vain tekoja. Uskon, että rikosten takana on tarve tulla nähdyksi, ymmärretyksi ja kuulluksi. Rikokset ovat jäävuoren huippuja ja meidän pitää keskittyä juurisyihin. Rikokset ja päihteet ovat itselleni olleet keino selviytyä olosuhteissa, joissa minulla ei ole ollut riittävästi turvaa, tukea tai taitoja kohdata haasteita. Ennen myös ajattelin, että minun täytyy pärjätä yksin.

Perheen merkitys nuoren elämässä on valtava. Näen asian niin, että kun koko perhe saa

tukea, myös nuori voi voida paremmin. Rikokset ja päihteiden käyttö vaikuttavat koko perheeseen. Toivon, luottamuksen ja mahdollisuuden kautta nuori voi saada kipinän oikean polun löytämiseen, millä voi olla vaikutuksia koko loppuelämään.

Nykypäivänä uutisoidaan paljon nuorten tekemistä rikoksista. Uutisista näemme vain teon, emme tarinaa sen takana. Rikokset eivät ole missään hyväksyttäviä, mutta minusta meidän pitää ymmärtää myös tarina teon takana. Teon takana voi olla monia unettomia öitä, pelkoa, turvattomuutta tai kokemusta siitä, että ei kuulu mihinkään. Teon takana voi olla yksinäisyyttä, jota ei voi pukea sanoiksi. Emme aina välttämättä näe, kuinka teon takana nuori koittaa ehkä selviytyä olosuhteissa, joita ei ole itse valinnut.

Omien kokemusten, sekä kohtaamisten kautta olen oppinut ja ymmärtänyt, että rikos ei välttämättä aina ole merkki pahuudesta, se voi olla hätähuuto. Oireilu oli itselläni viesti siitä, että toivoin jonkun kuulevan, näkevän ja auttavan minua. Aina on tärkeää katsoa teon taakse, nähdä ihminen ihmisenä, ei pelkkänä tekona. Olen huomannut ja kokenut sen, että kun ihminen kohdataan aidosti, nähdään ja kuullaan, voi silloin syntyä mahdollisuus muutokseen.

En missään nimessä oikeuta rikoksia, mutta haluan ymmärtää tarinan niiden takana. Siksi teen tätä työtä. Haluan olla mukana luomassa vaihtoehtoja teoille. Toivon, että yksikään nuori ei joutuisi selviytymään rikoksen tai päihteiden kautta.

Millaisia virhearvioita aikuiset ja järjestelmät voivat tehdä?

Aikuiset haluavat auttaa, mutta hyväkin aikomus voi pahimmillaan kääntyä vahingoksi, jos nuorta ei pysähdy kuuntelemaan. Koen, että yksi suurimmista virhearvioista on se, että näemme vain teon ja käyttäytymisen, emme hätää niiden takana. Jos tuomitsemme liian nopeasti, tulkitsemme käytöksen uhmakkuudeksi, niin virhearvioita voi tulla. Taustalla voi kuitenkin olla pettymyksiä, pelkoa tai surua, jota nuori ei välttämättä osaa sanoittaa.

Virhearvioihin, joita olen kokenut ja huomannut, liittyy kiire. Ikävä kyllä aina ei järjestelmässä ole aikaa rakentaa luottamusta, vaikka se juuri on tärkeintä. Jos nuori ei puhu, eikä avaa itseään tai vastaa kysymyksiin, saatamme ajatella, että nuori ei halua apua. Kuitenkin todellisuus voi olla aivan toinen, nuori saattaa pelätä, ettei kuitenkaan tule ymmärretyksi, hänet tuomitaan, hän saa rangaistuksen tai hän ei saa sellaista apua, joka kantaisi.

Itseni mielestä pelottavin virhearvio tapahtuu, jos luovutetaan liian aikaisin. Oma kokemus on se, että minulle sanottiin nuorena, että minun tilanteelleni ei voi tehdä mitään. Se olisi ollut hetki, jolloin olisin kaivannut eniten tukea ja turvaa. Ei sitä, että minut jätetään yksin. Koskaan ei ole liian myöhäistä. Aina on jotain tehtävissä.

Monitoimijainen yhteistyö – mahdollisuus vai haaste?

Kaikilla toimijoilla on sama perimmäinen tavoite: tukea nuoren kasvua ja hyvinvointia, sekä auttaa. Näen, että yksi keskeinen syy on se, että eri tahoilla on omat toimintaperiaatteensa ja

tavoitteensa. Jos asioita katsotaan omasta näkökulmasta, kokonaiskuva jää helposti hahmottumatta. Haasteena koen myös eri toimijoiden välisen tiedonkulun. Salassapitosäädökset voivat olla tiukat, eikä tieto aina liiku toimijalta toiselle, vaikka se voisi auttaa nuorten tukemisessa. Vastuunjako voi olla myös joskus epäselvää, jos kukaan ei ota kokonaisuutta haltuun, nuori voi jäädä yksin järjestelmän keskelle.

Täytyy myös muistaa, että nuori ei saa jäädä liian passiiviseksi toimijaksi. Nuori pitää osallistaa ja toimiva yhteistyö edellyttää sitä, että nuorta kuunnellaan ja hänet otetaan mukaan omien asioiden suunnitteluun. Tämä myös lisää motivaatiota ja osallisuuden kokemusta.

Yhteistyö ei synny itsestään. Yhteistyö vaatii luottamusta, avoimuutta, selkeitä rakenteita ja rohkeutta jakaa vastuuta, sekä ennen kaikkea tahtoa toimia yhdessä. Kun yhteistyö onnistuu, sillä voi olla ratkaiseva merkitys nuoren hyvinvoinnin ja tulevaisuuden kannalta. Yhteistyö mahdollistaa sen, että niin asiakkaat kuin ammattilaiset voivat tuoda esiin omia käsityksiään ja neuvotella. Tämä lisää vastavuoroisuutta, mikä mahdollistaa osallisuuden toteutumista (Hurjala & Taskinen 2020, 271).

Aivan ensimmäisenä tuen tarjoajan tulee löytää nuori eikä toisinpäin. Moni nuori ei osaa ottaa tai uskaltaa pyytää apua, siksi palveluiden pitää olla aktiivisesti läsnä siellä missä nuoret ovat. Täytyy muistaa, että luottamuksen rakentaminen vie aikaa ja sen pitää olla mahdollista. Nuoret tarvitsevat aikuisia, joihin voi luottaa, ei vain asiantuntijoita. Kohtaamisen täytyy olla aitoa ja kiireetöntä. Täytyy olla läsnä tilanteessa. Pysyvyys ja esimerkiksi sama tuttu työntekijä voi olla ratkaiseva tekijä, jotta nuori uskaltaa avautua. Täytyy myös muistaa, että jos nuori ottaa askeleen ja hakee apua, tuen pitäisi alkaa heti. Ikävä kyllä pitkät jonot ja monimutkainen byrokratia voivat vahvistaa häpeää ja katkaista yhteyden. Tämän vuoksi tarvitaan nopeaa ja varhaista tukea sekä matalan kynnyksen apua.

Nuoret voivat kokea häpeää ja avun pyytäminen voidaan kokea usein heikkoudeksi. Asioista pitää puhua avoimesti ja niiden oikeilla nimillä, sillä vaikeat tunteet ja elämän haasteet kuuluvat myös elämään. Näen tässä todella tärkeänä osana kokemusasiantuntijat ja vertaistuen.

Eri toimijoiden välinen yhteistyö on ratkaiseva tekijä nuorten hyvinvoinnin tukemisessa. Kun yhteistyö sujuu ja vastuu jaetaan, nuoria ei pompotella palveluihin eikä heidän tarvitse kertoa tarinaansa uudelleen ja uudelleen. Selkeä palvelupolku ja nuoren osallisuus madaltavat kynnystä. Opiskelijana ja tulevana ammattilaisena olen nähnyt, miten nuorten hyvinvointia yritetään tukea eri tahoilla, mutta myös konkreettisesti, missä kipukohdat ovat. Moniammatillisuudesta ja yhteistyöstä puhutaan paljon, mutta valitettavasti ne eivät aina toteudu niin kuin pitäisi.

MoveOn-hanke – mitä rakennetaan?

MoveOn-hankkeen tarkoitus on kehittää ja luoda monitoimijainenverkosto, jolla pystytään auttamaan nuoria ja heidän perheitänsä. Rakennamme rinnallakulkijapari toimintamallia,

jossa olisi mukana ammattilainen ja koulutettu kokemusasiantuntija. Hankkeen tarkoitus on auttaa nuoria löytämään oikean mukaista apua, jotta saadaan heidän rikoskierteensä katkaistua.

MoveOn-hankkeen malli on erityinen siksi koska se yhdistää ripeän reagoinnin, moniammatillisen yhteistyön, kokemustiedon ja aidon rinnalla kulkemisen. Hankkeessa ei aiota rakentaa uutta järjestelmää, vaan tarkoituksena on rakentaa siltoja olemassa olevien palveluiden välille.

Mielestäni kokemusasiantuntijan on tärkeää olla mukana ensitapaamisesta alkaen nuoren palvelupolulla. Kokemusasiantuntijan rooli ei tällöin rajoittuisi yhteen hetkeen, vaan hän voisi olla mukana eri vaiheissa ja kulkea nuoren rinnalla. Koen, että kokemusasiantuntijan mukanaolo koko palvelupolun ajan on tärkeää siksi, että hän tarjoaa nuorelle jatkuvaa tukea ja luottamusta. Kokemusasiantuntija voi ymmärtää nuoren tilannetta syvemmin, sillä hänellä voi olla omakohtaisia kokemuksia samoista elämän haasteista. Samankaltaiset kokemukset luovat yhteyttä ja voi vähentää nuoren häpeän ja pelon tunteita. Kokemusasiantuntija voi toimia siltana nuoren ja ammattilaisen välillä. Kokemusasiantuntija voi myös selventää erilaisia palveluita nuorille sekä auttaa nuoria kiinnittymään niihin. Koen, että koko prosessin ajan kokemusasiantuntijan tuki varmistaa sen, että nuori ei jää yksin vaan saa tarvittavaa tukea koko matkansa ajan.

Tärkeää on kuitenkin muistaa se, että luottamus ei synny hetkessä ja luottamusta pitää rakentaa. Oikea aikainen apu ja nopea reagoiminen mahdollistaa sen, että nuori ei jää yksin vaan apua on tarjolla heti. Olemme alkaneet hankkeessa kartoittamaan ja luomaan nuorten palveluverkostoa yhdeksi kokonaisuudeksi, jotta osaisimme ohjata nuoria erilaisiin palveluihin. Palveluita on paljon, joten on tärkeää, että niistä saadaan kokonaiskuva. Kokonaiskuvasta olisi hienoa luoda selkeä kartta nuorille, joista he voivat itsekkin katsoa minkälaisia eri palveluita on tarjolla. Tärkeänä näen verkostojen luomisen ja yhteistyön. Kukaan yksittäinen ihminen tai organisaatio ei pysty auttamaan yksinään nuorta, joten yhteistyö on todella tärkeää. Teemme työtä nuoren parhaaksi.

Loppusanat – Kohti vaikuttavaa muutosta

Toivoa tuo tulevaisuuden työssä se, että nuorten kanssa työskentelevät eri alojen asiantuntijat yhdistävät osaamistaan, oppivat toisiltaan ja toimivat yhdessä monitoimijaisena verkostona. Yhteistyö ja sen luominen ovat tulevaisuudessa varmasti yksi nuorten palveluiden kulmakivistä. On mahtavaa nähdä, kuinka moniammatilliset tiimit kehittyvät ja kuinka voimme yhdessä luoda uudenlaisia työskentelytapoja. Toivoa ei ole koskaan menetetty, vaan aina on mahdollisuus muutokseen.

Maailma muuttuu jatkuvasti, ja sopeutuminen muutokseen sekä jatkuva oppiminen ovat avaimia menestykseen. Jokaisella työntekijällä on valta muokata työelämää ja keksiä uusia ratkaisuja. Nuorten palveluiden kehittäminen ei saa jäädä pelkästään talouden varaan, vaan inhimillisyys ja hyvinvointi ovat yhtä tärkeitä. Yhdessä voimme luoda parempia ja kestävämpiä työympäristöjä.

Lähteet

- Haapakangas, K & Kaakinen, M. 2023. Mitä tuoreimmat tilastot kertovat nuorten väkivaltarikollisuudesta? Tilastokeskus. Viitattu 28.04.2025.
<https://stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2023/mita-tuoreimmat-tilastot-kertovat-nuorten-vakivaltarikollisuudesta>
- Hurjala, A. & Taskinen, H. 2020. Uudistuva sosiaali- ja terveysala. Tampere: University Press. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/123995>
- Laurea-ammattikorkeakoulu. 2025. MoveOn – Monitoimijainen verkostotoimintamalli nuorten rikoskäyttäytymisen, katuväkivallan ja jengiytymisen ratkojana. Viitattu: 29.04.2025. <https://www.laurea.fi/hankkeet/m/moveon-monitoimijainen-verkostotoimintamalli-nuorten-rikoskayttaytymisen-katuvakivallan-ja-jengiytymisen-ratkojana/>
- Rikander, H., Sutela M. & Rikander, S. 2023. Alaikäisten rikollisuudesta ja katujengeistä. Edilex. Viitattu 27.04.2025. <https://www.edilex.fi/artikkelit/30355>

Tämän artikkelin ensimmäinen kuva (nostokuva) ei ole CC BY-SA -lisensoitu. Sitä on käytetty Adobe Stockin Education-lisenssin ehtojen mukaisesti, eikä sitä saa käyttää edelleen ilman erillistä lupaa.

URN <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025050235230>

Oona Kostianen

oona.kostianen(at)laurea.fi
projektityöntekijä

kokemusasiantuntijat

MoveOn-hanke

nuoret

rikollisuus